

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการสรุปภาพรวมของงานวิจัยประยุกต์ ในชุดโครงการวิจัยที่ประกอบด้วยโครงการย่อย 8 โครงการ โดยมุ่งศึกษาหาองค์ความรู้ ด้านการปฏิรูปการศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ศึกษารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการศึกษابนฐานวัฒนธรรม และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาสังคมและทรัพยากรมนุษย์ของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย โรงเรียน และชุมชนใน 3 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย การเก็บข้อมูลใช้การวิจัยเชิงพรรณนา ได้แก่ การสำรวจ สัมภาษณ์ ประชุมกลุ่มย่อย และกรณีศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และสถิติพื้นฐาน ข้อเสนอสรุปจากโครงการย่อยทั้ง 8 โครงการเป็นดังนี้

1. องค์ความรู้ด้านการปฏิรูปการศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1) ด้านความเสมอภาคทางการเข้าถึงการศึกษาภาคบังคับของเยาวชนในเขตเมืองและเขตชนบท โดยสภาพการเข้าศึกษาไม่มีความแตกต่างกัน แต่เหตุของการขาดโอกาสในการเข้าศึกษาของนักเรียนทั้งในเมืองและชนบทมาจากขาดการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นโอกาสทางการศึกษา 2) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา พบว่าสภาพการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองไม่อยู่ในระดับที่เป็นที่พอใจ และรูปแบบที่นำเสนอควรเน้นการพัฒนาศึกษาภาคความรู้ผู้ปกครอง 3) การสร้างเครือข่ายการจัดการสถานศึกษาพบว่าการดำเนินงานระดับมากและมีข้อเสนอแนะในองค์กรอื่นเข้ามามีส่วนร่วม และควรมีการสร้างสรรคกิจกรรมใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง 4) รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาวิชาชีพ มี 5 รูปแบบแต่ครูผู้สอนเลือกรูปแบบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการที่โรงเรียนเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้

2. สำหรับด้านการศึกษารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการศึกษابนฐานวัฒนธรรม พบข้อสรุปดังนี้ 1) กระบวนการถ่ายทอดความรู้โดยวัฒนธรรมท้องถิ่นและการเรียนรู้ของคนรุ่นใหม่ในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า การถ่ายทอดวัฒนธรรมเป็นรูปธรรมประกอบด้วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพดั้งเดิม และวิถีชีวิตและงานที่เกิดจากกระแสเศรษฐกิจทุนนิยม คือการรับจ้างเย็บสิ่งของเครื่องใช้ ส่วนในสถานศึกษาเน้นกิจกรรมเสริมหลักสูตรและบูรณาการในหลักสูตรด้านการถ่ายทอดที่เป็นนามธรรมเชิงปรัชญามีปฏิบัติทุกครัวเรือน 2) วัฒนธรรมองค์การเชิงปฏิรูปการเรียนรู้ พบว่าการปฏิบัติในระดับมาก 3) การเชื่อมโยงวัฒนธรรมการเรียนรู้ในบริบทสังคมไทยกับการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ พบว่าประเด็นวัฒนธรรมเชิงสังคมการเรียนรู้ใหม่ โนมตีวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ สัมพันธ์กับวิถีชีวิตการทำมาหากิน การสร้างอุปกรณ์เครื่องใช้ ในการประกอบพิธีกรรมงานเฉลิมฉลองเทศกาล สะท้อนการดำรงชีวิตที่กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม 4) การพัฒนาเครือข่ายสังคมแห่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่ามีองค์ประกอบสำคัญ 6 องค์ประกอบ ในแต่ละองค์ประกอบมีความเชื่อมโยงกันในเชิงเหตุผล และเชิงสนับสนุนส่งเสริม ได้แก่ การรวมกลุ่มการกำหนด

โครงสร้างบริหารจัดการ การได้มาและการพัฒนาความรู้ การดำเนินการ การบันทึก เก็บรักษา และการถ่ายทอดความรู้ และหน่วยสนับสนุน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ส่งเสริมความร่วมมือเป็นเครือข่ายการจัดการศึกษารูปแบบต่าง ๆ ขององค์กรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสถาบันศาสนา องค์กรเอกชน สถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งทั้งในด้านการจัดการศึกษาแก่ประชาชน การเผยแพร่ข้อมูล เพื่อเสริมโอกาส การเข้าถึงการศึกษาให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง

2. เป็นต้นแบบในการบริหารสู่ความเป็นเลิศ โดยการจัดตั้งเป็นเครือข่ายพัฒนาผู้นำ ด้านการศึกษา โดยมุ่งเน้นผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นผู้นำวิชาการไปพร้อมกับมีศักยภาพในการบริหาร

3. วางนโยบายและยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ครอบครัวและ ผู้ปกครองในการศึกษาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

4. ร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบรวมถึงมีนโยบายด้านการติดตามประเมินผล ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในความก้าวหน้าทางวิชาการของครูและการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน

5. สำนักศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยจัดแผนงานส่งเสริม การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ภูมิภาคและประเทศอย่างต่อเนื่องให้กับเด็กและเยาวชน ได้ใช้เวลาและมีโอกาสใกล้ชิดและเรียนรู้ แง่มุมต่าง ๆ ของศิลปวัฒนธรรมอย่างจริงจัง

6. ส่งเสริมการฝึกอบรมครูผู้สอนด้านการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนที่ นำไปสู่การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์การบูรณาการศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาในสาระวิชาต่าง ๆ ในโรงเรียนเพื่อให้ผู้เรียน เรียนรู้อย่างมีความหมาย

7. เผยแพร่แนวคิดด้านการเชื่อมโยงวัฒนธรรมการเรียนรู้ในบริบทสังคมไทยกับการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ในระดับ โรงเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดมโนคติในทางวิทยาศาสตร์และ คณิตศาสตร์ที่เกี่ยวข้องและบูรณาการกับวิถีชีวิต ซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ อย่างมีความหมาย และนำไปสู่การคิดค้นและประยุกต์วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ในเชิงสร้างสรรค์ ต่อไป

8. ส่งเสริมการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษา เป็นต้นว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับลักษณะการ บริหารงานของผู้บริหาร แนวคิดในการบริหารส่วนใหญ่จะนำมาจาก การบริหารธุรกิจ แต่ในด้านการศึกษากิจการการจัดการมีความละเอียดอ่อนมากกว่าในแง่ที่ว่า การศึกษามีได้มุ่งด้านผลกำไรหรือหลีกเลี่ยงการขาดทุนแต่ต้องการสร้างคุณลักษณะให้กับคนใน องค์กร เช่น การเรียนรู้ตลอดชีวิต ความสามารถในการสะท้อนแนวคิดด้านการปฏิรูปการศึกษา ความสามารถในการสร้างวัฒนธรรมการทำงาน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ควรได้รับการศึกษาวิจัย เชิงมานุษยวิทยาเพื่อให้ได้เห็นความเชื่อมโยง และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดในบุคลากรและใน โครงสร้างองค์กรไม่ใช่รับทราบผลจากการรายงานของผู้บริหารเพียงฝ่ายเดียว

This is an applied research conducted under a research program with 8 research projects. The objectives were to study body of knowledge related to educational reform in the Northeast region, study the learning process based on local culture, and construct a policy guidelines in social and human resources development for tertiary institutes in the Northeast. The samples included schools and communities from three provinces in the Upper-northeastern region by multistage random sampling. The descriptive data collection was employed, survey, interview, focus group discussion and case studies. Obtained data were analyzed by content analysis and basic statistic. The conclusion from the research program can be concluded as follow:

1. Educational reform in the Northeast region in the following aspects can be presented as 1) equality to have access into basic education of Thai children in urban and rural areas, it was found that there were no differences between the two groups. The reason for the lack of opportunity to have access into education from both groups was from the lack of information related to educational opportunity; 2) Parents participation in education management, it was found that participations were at satisfactory level. The approach that needs to be accomplished is the knowledge development; 3) Networking for school management, there was high practice in this aspect. There was a suggestion that schools should call for participation from other organizations. And also the new creative activities should be introduced into schools. 4) The model for educational administration and management for teaching profession development, there were five models, but the teachers chose the school based management as their preferences.

2. Learning approach based on culture, the findings were as follows: 1) Socialization process based on local culture and learning acknowledgement of the new generation revealed that there were two aspects. The dissemination of concrete knowledge included occupational trainings derived from traditional occupations and ways of life, and occupations based on capitalist economy such as a subcontract for sewing of utensils. As for the transfer of culture in schools, it was based on co-curricular activities and integrated curriculum. Regarding the abstract concept, it was practiced in philosophy aspect in every household; 2) Organizational culture for educational reform was widely practiced in schools; 3) The connection between culture of learning in Thai contexts and developing students' science and mathematics learning in formal setting, it was found that learning social and cultural concepts in Science and Mathematics aspects was in accordance with the way of life, occupations, equipment construction, ceremonial and festival

activities which reflected the harmonious living between people and the environment; 4) development of learning society local network in Northeast region, it was found that there were six components altogether. Each component connected to each other logically and supported each other. There were networking for setting administrative structure, knowledge acquisition and development, management process, data record, knowledge maintenance and knowledge transfer and supporting work unit.

Policy guidelines

1. Promote coordination to act as a network for education management in various forms under various organizations e.g. religious institutes, private institutes, private businesses, local administration organizations, so it leads to the strength in education administration services for people, information distribution and provide great opportunity to education.

2. Become a model for Excellency in education by establishing educational network for leadership. This network emphasizes training for school administrators who are excellent in both academic and management aspects.

3. Set up strategic plans for community, family and parents' participation. So, it can be materialized and sustained.

4. Coordinate in teacher development systematically. This should include an implementation of policy for evaluation so that the findings about relationship between teachers' development and students' learning development can be found.

5. Center for Art and culture in the university should provide plan to promote opportunity for regional art and culture learning continuously for children and youth. These children and youth would have opportunity to learn art and culture in various aspects.

6. Promote and train teachers in curriculum and instruction development which will develop analytical skills for teachers so that they can integrate art, culture and local wisdom into various subjects in order to create meaningful learning for students.

7. Distribute concepts related to connections between culture learning in Thai context in Science and Mathematics in schools so that students form Science and Mathematics concepts that related to and integrated in way of life. This believes to lead to meaningful learning in Science and Mathematics which would eventually develop students who can create and apply Science and Mathematics with creativity in the future.